

מעדני כתב

משיעוריו של הגאון רבי נפדל'ה הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת מקץ - חנוכה תשפ"ב * שנה שלישית גליון 116

בענין שמן שנותר מנר חנוכה להשתמש בו לנרות ההידור

והנה משמע דגם אם נשאר לו שמן שכבה בתוך שיעור זמן ההדלקה מותר לו להדליק מזה למחר, ולא אמרו שצריך לדקדק בזה שלמחר לא ידליק בשמן יותר משיעור ההדלקה והרי לאחר שיעור שתכלה רגל מן השוק ליכא מצוה כלל א"כ איך מותר לו להדליק בשביל זה משמן שהוקצה לעיקר המצוה, אך לפמשנ"ת א"ש, דאף אם נימא שאינו מקיים בזה כלל מצוה, מ"מ מותר להדליק בזה, דלא גרע מהא דעושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, אך יש לזהר בזה, דהא השמן אסור בהנאה, ואם יש לו איזה שהוא הנאה נוספת ממה שהנרות שלו דולקים עד שעה מאוחרת, א"כ נמצא שהוא נהנה מהשמן.

יבואר שהנותר מן השמן ביום הראשון מדליקו גם בערב שבת אע"פ שבערב שבת הוא דולק בלא קיום מצוה

עוד יש לבאר לפ"ז, דמסתמית הטור משמע דהנותר מהשמן יכול להדליק בכל אחד מימי החנוכה ואף בערב שבת, ולכאורה הרי כשמדליק בערב שבת הוא מדליק קודם הזמן, ובשעה זו אכתי אינו מקיים מצוה כלל, וא"כ איך מותר להדליק אז משמן שהוקצה למצוה, ובשלמא אם נימא כמש"כ התרומות הדשן סימן ק"ב דגם בערב שבת כבתה אין זקוק לה ואין צריך להדליק שוב וכ"כ בשו"ע בס' תרע"ג סע' ב', א"כ לדידהו הרי מוכרח דבערב שבת הקדימו את זמן ההדלקה ונתקיים מצוותו בערב שבת וא"כ שפיר יכול אז להדליק גם משמן שהוקצה למצוה, אבל אם נימא דבערב שבת אם כבתה זקוק לה כמש"כ המהרש"ל סימן פ"ד וכו' המ"ב שם בס"ק כ"ו בשם הט"ז, והיינו משום דאכתי לא הגיע זמן המצוה, א"כ איך מותר לו להדליק משמן שהוקצה למצוה, אך לפמשנ"ת א"ש, דלא גרע זה מהא דעושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו.

יבואר אמאי אין בזה משום מעלין בקודש ואין מורידין

אך לכאורה יש לאסור להדליק משמן שנותר מנר העיקר את נר ההידור מטעם אחר, דהא הכלל הוא שמעלין בקודש ואין מורידין כמבואר בגמ' מגלה ריש פרק בני העיר וכן הוא בשו"ע או"ח ס' קנ"ג, וא"כ מהאי טעמא נמי יהיה אסור להדליק את נר ההידור משמן שהוקצה לנר העיקר דהא מעלין בקודש ואין מורידין, ונר ההידור הוא פחות מנר העיקר, דנר העיקר חייב מדינא ונר ההידור אינו אלא הידור מצוה בלבד.

והנה אע"פ שנתבאר דיכול לשורפו בפני עצמו וא"כ מהאי טעמא נמי לישתרי להדליק את נר ההידור דלא גרע מהא דשורפו בפני עצמו, י"ל דשאני היכא שמדליקו לצורך קיום מצוה, דהרי אסור לעשות מקלף של תפילין מזווה משום דמעלין בקודש ואין מורידין ואע"פ כן להניח בגניזה שרי אף שאין משתמש בזה לשום מצוה וא"כ מאי גרע שגם מניח במזווה ליחשיב למקום המזווה כמקום הגניזה, ועכצ"ל דהיכא שמשתמש בזה למצוה אחרת גרע טפי, דכעת זה עומד לקדושה פחותה מאשר היה קודם, משא"כ כשמניח בגניזה ואין משתמש לשום מצוה אכתי לא נתייחד לקדושה פחותה, ולא חשיב שירד מקדושתו הראשונה, וא"כ ה"נ אף דשרי לשורפו בפני עצמו מ"מ כשמשתמש בשמן למצוה אחרת שהיא בדרגת חיוב פחותה מהמצוה שהשתמש בתחילה עם השמן חשיב שמוריד את השמן מקדושתו.

להדליק בשמן של תרומה טמאה אבל אם יש לו שמן אחר אסור, דהטעם בזה משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אך אם יש לו שמן אחר נמצא שע"י שידליק בשמן של תרומה טמאה נהנה שמרויח שנשאר לו השמן של חולין, ומשו"ה אסור עיי"ש. וא"כ לפ"ז ה"נ בכל איסורי הנאה אף אם נימא דמותר להדליק בהם משום דמלל"נ מ"מ ביש לו שמן אחר לכאורה הדין נותן דאסור. ובאמת בפמ"ג בפתחתא כוללת חלק א' אות כ"ט כ' דאם יש לו שמן של היתר אסור להדליק בשמן של איסורי הנאה, דהא מהני ליה דאי לאו שמן האסור היה צריך להדליק שמן כשר, ומתהני מאיסורי הנאה.

נסתפקתי האין מדליקין נרות הידור מהשמן הנותר מנר העיקר, הרי הוקצה למצוה של עיקר מצוות הדלקת נר חנוכה וגם אין מדליקין בה נר ההידור הרי מעלין בקודש ואין מורידין.

הנה כתב השו"ע בס' תרע"ז הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הוקצה למצוה. ובטור שם הוסיף עוד, הנותר מן השמן והפתילות בליל ראשון, מוסיף עליו ומדליק בליל ב', נותר בליל ב' מוסיף עליו ומדליק בג', וכן בכל הלילות, נותר ממנו בליל ח' עושה לו מדורה ושורפו בפ"ע שהרי הוקצה למצוה. ומקורו ברא"ש בפרק במה מדליקין (ס' ט) בשם שאילתות דרב אחאי (ס' כו שאילתא ב).

יבואר הא דמותר להדליק את נרות ההידור משמן שהוקצה לנר העיקר

והנה מסתימת הטור משמע דשמן שנותר ביום הראשון יכול להדליק ביום השני אפילו בשביל נר ההידור, ולכאורה צ"ב בזה, הרי שמן שנותר מהיום הראשון הוא הוקצה לעיקר המצוה, וא"כ איך שרי להדליק מזה גם לצורך נר ההידור, הא לענין הדלקה מנר לנר נחלקו השו"ע והרמ"א אם מותר להדליק מנר העיקרי את נר ההידור, דבשו"ע בס' תרע"ד סע' א' כ' בסתמא דמדליקין נר חנוכה מנר חנוכה, ומשמע דאפילו מנר העיקרי מותר להדליק את נר ההידור, אך הרמ"א כ' ע"ז, ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר, דעיקר מצותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו למצוה כ"כ, ולכן אין להדליק זה מזה (הג"מ ומרדכי). והכא משמע דלכו"ע מותר להדליק משמן שהוקצה לנר העיקרי את נרות ההידור.

יבואר שהנותר מן השמן עומד לשריפה ולהכי מותר להשתמש למצוה

וצ"ל דהרי השמן שנותר ביום השמיני עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, ולכאורה הרי יכול להניחו לחנוכה לשנה הבאה וידליק מזה, אך הטעם בזה, משום דיכול לבוא לידי חשיבת משום בשמן, וא"כ הרי גם ביום הראשון יכול לשורפו בלי להשתמש בזה כלום שהרי בעצם שרי השמן עומד לשריפה כדי שלא יבואו להשתמש בהם, אלא שמוותר לו להניח השמן להשתמש בזה בשאר הימים, דבזמן מועט לא חששו שמא יבוא להשתמש בשמן שלא במקום מצוה, אבל אם רוצה לשורפו מיד ליכא איסור בזה, וא"כ ודאי דמותר לו להדליק גם משמן שהוקצה לנר העיקר את נר ההידור, דלא גרע נר ההידור מהא דשורפו בפני עצמו, ואע"פ שהשמן אסור בהנאה והוא נהנה מהשמן שמדליק בזה את נרות ההידור, הא לא חשיבא הנאה, דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

אך אכתי קשה לדעת בעל המאור בפ"ג דראש השנה דס"ל דמצוה דרבנן ליהנות ניתנו א"כ הא נהנה מהשמן שהוקצה לעיקר המצוה. אך יעוי"ו בשער המלך פ"ח מהל' לולב דרך היכא שיש גם הנאת הגוף בהדי המצוה ס"ל להבעה"מ דבמצוה דרבנן לא אמרי' דמצוות לל"ג אבל היכא שאין הנאת הגוף רק הנאה של קיום המצוה בזה גם הבעה"מ מודה דמלל"ג, ועיי"ו בקה"י בעירובין ס' י"א משכ"ב. וא"כ הכא הרי ליכא הנאת הגוף בהדי המצוה ואף לדעת הבעה"מ שרי.

"אך לכאורה צ"ב אמאי לא חשיב שנהנה שאין צריך להוציא שמן של חולין כדי להדליק נ"ח, ונמצא שע"י האיסור הנאה מרויח ממון, ובאמת כבר נסתפקו האחרונים האם מותר להדליק נר חנוכה בשמן של איסורי הנאה כמו שמן של ערלה שאסור בהנאה, ובעשר אפרים ס' ל"ח מסיק דשרי משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אך לכאורה צ"ב אמאי לא חשיב שנהנה שאין צריך להוציא שמן של חולין כדי להדליק נ"ח, ונמצא שע"י האיסור הנאה מרויח ממון. ובאמת בפרי יצחק ח"ב ס' כ' ביאר הא דאיתא בירושלמי דאם אין לו שמן אחר יכול

עטרה מחתכת משי לסי' שאותן ציצית שלפניו שיהיו לעולם לפניו, כמ"ש קרש שזכה להנתן בצפון לעולם בצפון, והרי ציצית הוי רק תשמישי מצוה, ומבואר דגם בתשמישי מצוה יש קפידא שלא להוריד מקדושתו שיהפוך הציצית שלפניו לאחוריו, וצ"ע.

ואפשר דרק בציצית שגם עכשיו עומד למצותו בזה גם בתשמישי מצוה אסור להוריד מקדושתו, משא"כ הכא שכבר נגמר המצוה ואינו עומד שוב למצותו רק שאסור משום הדוקצה למצותו בזה י"ל דכיון שאין בו כלל קדושה ליכא איסור להורידו מקדושתו.

יבואר דשמן שעדיין לא נשתמש בו למצוה ליכא דין דמעלין בקדש

העירני בני יקרי הרב הגאון ר' יהושע לייב שליט"א כמה שהערנו האיך מדליקין נרות הידור מהנותר מנר העיקר, הא מעלין בקודש ואין מורידין, דבאמת יש לבאר מהו הדין הדוקצה למצוותיו בנר חנוכה שאסור ליהנות ממותר השמן, והרי קי"ל דאין לך דבר שנעשית מצוותו ומועלין בו (מעילה י"א) וכגון בדישון המנורה אי' שם במשנה שאין מועלין כיון שנעשית מצוותו, וא"כ מאי אולמיה דדישון נרות החנוכה מדישון נרות המנורה.

וצ"ל דבשמן הנותר עדיין לא נעשית המצווה דהמצוה נעשית רק בשמן שנתכלה באש, והנותר עדיין מוקצה למצוה הוא, ומה שבשמן הנותר במנורה אין מעילה דבמנורה יש דין נתינת חצי לוג שמן לכל נר ונר וא"א להשתמש בשמן הנותר מאמש שיש דין דשן עליו ולכן אין בו עוד מצוה, אבל בנותר משמן נרות החנוכה עדיין יכול לעשות בו מצות נר חנוכה בשנה זו ולשנה אחרת וכן הוא בפתיחות. אולם זה שייך בדין הוקצה למצוות.

אבל דין מעלין בקודש נאמר דווקא על חפץ שכבר נשתמש בו עצמו למצוה זו ורוצה להורידו להשתמש בו למצוה פחותה, אבל על חפץ שעדיין לא נשתמש בו למצוה המעולה בפועל אלא רק ייעד אותו למצוה וא"כ הורידו לפחות מזו, בזה לא נאמר הדין דמעלין בקודש ולפיכך השמן הנותר שעדיין לא דלק לא חשיב שנשתמש בו לדבר קדוש יותר דהוא רק נתיעד לזה אבל בפועל לא נתקדש בקדושה יתירה. ולכן שפיר יכול להשתמש בו לנרות ההידור.

אך יש לעיין בזה דבתוס' (ביצה כ"ב) מבואר דנר הדולק משמן, הנר דולק והולך מכל השמן יחד ולכן המסתפק מן השמן חייב משום מכבה שממעיט מכח הנר וא"כ נמצא שגם השמן שנותר ולא נתכלה נשתמש בו לנר שדלק והדרין לדוכתא שנשתמש בפועל לקודש יותר ועתה פחות בו. אולם לדעת הרא"ש שם אתי שפיר דס"ל דלעולם השמן שלא דלק עדיין לא הדליק האש וחייבו שם משום גרם כיבוי ע"ש.

יבואר דבפתיחות ליכא מעלין בקדש משום שעומד לכמה הדלקות

אמנם זה אתי שפיר בדין השמן אולם בדין הפתיחות עדיין צ"ב דהפתילה גופא נשתמש בו למצוה מעולה יותר. ונראה לומר בזה דמעלין בקודש שייך בחפץ שנקבע לשימוש למצוה פלונית, שהשימוש למצוה זו קובע חפץ זה למצוה זו וכגון פרשיות דתפילין שמשמש בהם לתפילין, דרך שימוש מצווה זו שתהא פרשיות אלו קבועות לשימוש התפילין, ולפיכך כשבא לשנותם מקביעות ולהורידם למזוזה אמרינן מעלין בקודש ואין מורידין, וכן הוא בשמן דהנר שנקבע להיות דולק לנר העיקר דבאמת היה אמור להתכלות לנר זה, משא"כ בפתיחות שדרך שימוש מעיקרא הוא לכמה נרות שאותה פתילה יכולה לדלוק כמה וכמה פעמים וא"כ אין להם קביעות דווקא למצווה מעולה זו בכדי שנאמר בה מעלין בקודש, ודוגמא לדבר כוס של ברכה דלא מצינו מי

ומבאר שם טעמו ונימוקו לפי שעיקר המצוה אינה אלא נר א' והשאר רק להידור מצוה ומה"ט כ' הרמ"א (סי' תרע"ד סעי' א') שנהנה להחמיר שלא להדליק מנר לנר בנרות חנוכה דעיקר מצותו אינו אלא נר א' והשאר אינו למצוה כ"כ, וא"כ אם לליל שני יקח לנר נוסף פתילה חדשה והפתילה הישנה של אתמול ידליק אה"כ נמצא הוריד את הפתילה הישנה מקדושתה, דאתמול הדליקה לעיקר המצוה והיום רק להידור והרי קי"ל מעלין בקודש ואין מורידין, לכן יקח לעולם את הפתילה שהדליק אתמול בראשונה לנר נוסף של היום. ואפשר דמטעם זה נהגו להחליף בכל לילה הפתיחות כדי שלא יבא לידי טעות והורדה ח"ו ע"כ ע"ש.

ובשו"ת בצל החכמה חלק ד סימן קכח כתב ליישב מנהג העולם שאין מקפידין בזה וז"ל ונראה טעמא דמילתא דלא שייך דינא דמעלין בקודש ואין מורידין רק כשקדושתו הראשונה עדיין על החפץ וכך דתפילין של ראש אין עושין אותה של יד (מנחות ל"ד ב) דבשעה שבא לעשותה של יד עדיין קדושת של ראש עליו וכל כה"ג, אבל פתילה שהדליקה אתמול למצוה נ"ח, הרי מבואר בשו"ע (סי' תרע"ב סעי' ב') שאם נתן בה שמן יותר יכול לכבותה אחר שעברה זמן של חצי שעה וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן ע"ש, נמצא השמן והפתילה שנשארו אחר שדלקו כשיעור מצותן פסקה קדושתן ונעשו חולין גמורים,

ואולי י"ל דהא דמעלין בקודש ואין מורידין אין זה אלא בתשמישי קדושה אבל בתשמישי מצוה ליכא איסור להוריד, דבגמ' לא אשכחן דין זה רק בתשמישי קדושה, יעו"ז במגילה דף כ"ו ר"פ בני העיר דבית מדרש אסור לעשותו בית הכנסת כיון שבבבב"ד קדושתו יותר מבהכ"נ, וכן כל האופנים שמבואר בגמ' שם שאסור להוריד מקדושתם איירי בתשמישי קדושה, וא"כ אפשר דבתשמישי מצוה ליתא להאי כללא, ושפיר אפשר להורידם, וא"כ השמן שנותר מנר חנוכה הרי אינו אלא תשמישי מצוה, ולחכי אפשר להדליק בו גם לצורך מצוה שהיא פחות חיוב ממה שהדליק קודם.

ולכאורה זה מוכרח דהכא לא שייך לאסור משום מעלין בקודש, [דבאמת לא מפורש בהדיא דמותר להדליק ממותר השמן של נר העיקר את נר ההידור אלא שמסתמך הדברים הכי משמע, וכן ראיתי שמוכא בשם רבותינו הגר"ק זצ"ל ויבדלחט"א הגר"ק שליט"א], דהא זה ברור שמותר להדליק בהנותר נר העיקר והרי בהך דינא דמעלין בקודש נחלקו הראשונים האם רק להוריד מהקדושה אסור או דצריך להעלות בקדושה מותר, ונפק"מ אם מותר לשנות לקדושה כיוצא בו, עיי' בשו"ע ס' קנ"ג סעי' ד' שהביא בזה ב' דעות, ואם נימא דרק להעלות בקדושה מותר הרי בנדון דידן גם אם מדליק בהנותר נר העיקר הרי אינו מעלה בקדש שהרי מדליק בו נר אחר כיוצא בו והוא אינו קדוש יותר מהראשון, אלא ע"כ דלא שייך הכא הך דינא דמעלין בקודש, וכמשנ"ת.

והביאור בזה י"ל, דרק היכא שהחפצא קדוש בעצמו אסור להורידו מקדושתו, אבל בתשמישי מצוה שאין בהם קדושה כלל, וכמו שאמרו תשמישי מצוה נזרקין, בזה ליכא איסור להשתמש לדבר שהוא פחות חיוב ממה שהשתמש קודם, כיון שגם מתחילה לא היה בו קדושה, וכל האיסור הוא רק להוריד מהקדושה.

יבואר דבש"ך יו"ד סימן רנ"ט כתב בשם המרדכי דרק בקדושה נאמר הא דמעלין בקדש

ובאמת בש"ך יו"ד סי' רנ"ט ס"ק י"א הביא כן בשם המרדכי בפ"ק דבבא בתרא בשם המהר"ם דבתשמישי מצוה אין הדין של מעלין בקודש ואין מורידין, ולכן אם התנדב מנורה לבית הכנסת מותר לשנותה לצורך מצוה אחרת אפילו פחותה מבית הכנסת עיי"ש.

והנה לכאורה דבר זה נסתר מדברי הגמ' בשבת דף כ"א ב', דמבואר שם דגם בנר חנוכה איכא משום מעלין בקודש, דמפרש שם דטעמא דבית הלל דבנר חנוכה מוסיף והולך הוא משום דמעלין בקודש ואין מורידין, אך י"ל דהענין של מעלין בקודש ודאי דיש גם במצוה, אבל האיסור להוריד בקדושה הוא רק בתשמישי קדושה ולא בתשמישי מצוה.

וי"ל עוד דכשדנים על החפצא דמצוה אם צריך להעלותו בקדושה בזה י"ל דבתשמישי מצוה ליכא קדושה ואין ענין להעלותו, אבל כשדנים על הגברא שעושה את המצוה בזה שייך לומר דיש ענין של מעלין בקודש, וכמש"כ השו"ע או"ח ס' כ"ה סעי' א' דקודם ילבש טלית ואח"כ יניח תפילין משום דמעלין בקודש, וכ' שם הביאור הלכה בשם הגר"א והא"ר דזה קאי על האדם שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה עיי"ש, וה"כ כיון שביום הראשון הדליק נר אחד ביום השני יתעלה בקדושה וידליק ב' נרות.

אך לכאורה בדברי המ"א בס' ח' סק"ו מבואר שגם בתשמישי מצוה איכא להאי כללא דמעלין בקודש ואין מורידין, דכתב בשם השל"ה דנהגו לעשות

² ויעוין בשערי תשובה סימן מב שכתב בהא דכתב המ"א שם שלא ליקח הרצועה שהיה בו הקשר של יו"ד ולהפכו ולהניחו במקום כריכת הרצועות ביד משום מעלין בקדש ואין מורידין, וז"ל ועיין בא"ר בשם זקינו הגאון מהר"ש שמתיר להפוך וראי' מהא דיקח מאבני כו' מ"ש שנעשו כולם אבן אחת, וקשה דעדיין יש קנאה באבני צד מונח על האבן וע"כ דליכא קפידא בהכי וע"ש שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ור"ל ששם ס"ק י"ד כתב בשם הל"ח ושל"ה בטעם העט' שלא להפוך כו' ושם כתב שלפ"א אין להקל ברצועה להפך אך מסיק שם להקל גם בטלית אם נקרה למעלה וכיוצא בזה ע"ש, וגם בהלק"ט ח"ב סי' נ"א שכתב בה"ט בשום שמתיר ע"ש אינו מתיר רק מדינא, וכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בטלית אפשר דלאו יש קפידא גם בזה ע"ש, והרא"י שמיבא הא"ר בשם זקינו אינו ראי' ב"כ דכיון דמנעשה נסים היו שמה לא היו בדרך דביקות זה בזה כ"א נעשה גוש א' בלול מכולם, אך בלא"ה אין ראי' מדברי אגדה ואסמכתא בעלמא קאמר, עכ"ל.

³ שוב הראוני שבספר משמרת שלום (קידיונו, סי' מ"ח סעי' ג') כי הנהגים בנרות חנוכה לא להחליף הפתיחות כל לילה אלא מדליקין הפתיחות הישנות (כבשו"ע סי' תרע"ג סעי' ד'), ויהרו ליקח פתילה של אתמול לנר הנוסף שמדליק בראשונה ע"כ.

שיאמר שאם נשתמש בגביע זה לקידוש לא ישתמש בו להבדלה משום מעלין בקודש ואין מורידין, דבאמת אין שייך בזה כיון שהגביע מעיקרא עומד

לשימושים רבים ורק נשתמש בו שימוש בעלמא לקידוש אבל לא נקבע להיות לקידוש וה"ה כשהדליק בפתיחה זו נר העיקר מעיקרא לא נקבעה לזה.

בענין אם הדליקו עליו בביתו ביום הראשון אם יכול לברך שהחיינו ביום השני

יש להסתפק אם מי שהדליקו עליו נרות בביתו ביום הראשון ולא שמע הברכות מאחר האם יכול לברך ביום השני כשמדליק שהחיינו על הדלקתו.

חדשה מברך להתעטף בציצית ואחר כך מברך שהחיינו ומתעטף ואינו הפסק בין הברכה למצוה משום שברכת שהחיינו הוא על הטלית גופא, אבל על פרי חדש שאין ברכת שהחיינו זה שייך כלל למצות היום אפשר דהוי הפסק ואין לו לברך ע"ז.

יבואר טעמא דמברכין שהחיינו ביו"ט שני של ר"ה על פרי חדש

והנה בראש השנה נחלקו הראשונים האם מברך שהחיינו ביום השני, דכיון דב' הימים קדושה אחת להכי יש אומרים דאינו מברך שהחיינו דהרי כבר בירך ביום הראשון, אבל י"א וכן העיקר דאפי' דקי"ל דב' הימים הוי קדושה אחת מכל מקום צריך לברך שהחיינו גם ביום השני, ובשו"ע ס' ת"ר סע' ב' כ' בקידוש ליל שני ילבש בגד חדש או מניח פרי חדש ואומר שהחיינו, וכ' המ"ב שם דהוא כדי להוציא נפשיה מפלוגתא, ולכאורה קשה מאי אהני ליה הא על הצד שאין צריך לברך שהחיינו א"כ הוי הפסק בין ברכת בפה"ג והקידוש לשתיית היין.

ומרן הגרש"א זצ"ל ביאר דכיון שמעיקר הדין יכול לברך שהחיינו גם אם אין לו פרי חדש כמש"כ השו"ע שם לכן לא הוי הפסק, ומה שלוקח פרי חדש אינו אלא בשביל להוציא נפשו מברכה לבטלה אבל אינו חשוב הפסק בכל גוונא.

אולם בספר חדושים וביאורים סוף ברכות כתב לבאר דבאמת ברכת שהחיינו ראוי לברך כל שמונת ימי החנוכה ואינו הפסק שהרי הוא מעניין המצוה לברך עליו שהחיינו שזכינו לקיים המצוה, אלא שכל שכבר בירך שהחיינו ביום הראשון כיון שלא חייבוהו לברך הוי ברכה לבטלה, אבל כל שאינו ברכה לבטלה וכגון שברך על פרי חדש, תו אינו הפסק שהרי הוא מענינא דהמצוה, שוב הראוני שכ"כ בשלמי תודה חנוכה סימן ט' אות ד' בשם מרן בעל קהלות יעקב זצ"ל.

והנה בנדון דידן אם יכול לברך שהחיינו על פרי חדש תלוי בב' הטעמים הנ"ל דאי נימא כמש"כ בעל חדושים וביאורים שפיר יכול לברך שהחיינו על פרי חדש שאינו הפסק, אבל אי נאמר דטעמא דמברך שהחיינו ביו"ט שני של ר"ה משום דמעיקר הדין מברך גם בלא שהחיינו, א"כ בנדון דידן דמעיקר הדין אינו מברך שהחיינו תו אינו יכול לברך שהחיינו גם ביש לו פרי חדש.

ובספר פניני חנוכה כתב דמרן הגרש"א זצ"ל לא היה כל החנוכה בביתו והדליקו עליו בביתו על ידי שליח וכשהגיע ביום השמיני לביתו אמר שיברך שהחיינו שסומך על פרי חדש וחשבו שיש איזה פרי חדש שכתב דמברך בכה"ג שהחיינו, ואמר שרוצה פרי חדש לברך עליו שהחיינו בין הברכה להדלקה, ולא חשש להפסק, וע"כ היה ס"ל כסברת החו"ב דאינו הפסק משום שהוא מענינא.

בעניין מי שחשב בשבת שהבקבוק פתוח וכשפתח את הבקבוק נתברר שהיה סגור ופתחו אם חייב חטאת

שמחבר הפסק עם הבקבוק, ולא דמי לחשב שהוא תלוש ונמצא מחובר שאינו אלא מתעסק של כל התורה כולה ולהרעק"א הוא אסור מן התורה דהתם נעשית מחשבתו שרצה לחתוך וחתך אלא שלא ידע שהוא מחובר, אבל בזה נעשה חיתוך החבורים של הפסק שלא רצה לעשותם, וחשיב מתעסק, כמו חשב לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר שאינו מלאכת מחשבת, ובזה הוא גם מתעסק דשבת ואינו אלא איסור דרבנן כמו שכתב ברעק"א שם דמתעסק דשבת הוא עובר רק איסור דרבנן.

יבואר דחשיב אינו מתכוון להט"ז דמותר לסגור תיבה שספק אם יש בה זבובים

ואפשר דחשיב גם כן אינו מתכוון, שהרי לא נתכוון לעשות פתח, אלא דהוי פס"ר, אבל הוא פס"ר לשעבר שנחלקו בו האחרונים אם חשיב פס"ר יעויין בביאור הלכה ריש סימן שט"ז בשיטת הט"ז בסגירת התיבה שספק אם יש בו זבובים שהתיר משום אינו מתכוון וברעק"א פליג בזה יעו"ש.

נמצא דיש כאן פטור מתעסק דכל התורה כולה, ובזה נראה שרוב האחרונים ס"ל דאינו רק פטור מחטאת אלא אפילו איסור לא עבר, כמש"כ באור שמח פרק א' מאיסורי ביאה הי"ז שהביא ראייה מהרמב"ם שם שהמתעסק אינו איסור כלל, וכן יעויין באחיעזר ח"ב סימן נ' ס"ק ז', ויעויין בחזו"א הוריות סימן ט"ו, מה שתמה בדברי הרעק"א. וגם יש כאן פטור דאינו מתכוון להט"ז ודעמיה לדידהו מותר לגמרי.

הנה בשו"ע ס' תרע"ו סע' ג' כתב מי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה, וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנוכה מברך שעשה נסים, ובליל ראשון מברך גם שהחיינו, ואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו. ובמ"ב שם הביא שיש פוסקים דסברי דאפילו אם יודע שמדליקין עליו בביתו, כיון שהוא בעצמו אינו מדליק וגם אינו משתתף עם אחרים בפריטי צריך לברך על הראיה להודות על הנס וגם לברך אז שהחיינו, ובשער הציון שם הביא דכמה ראשונים סברי הכי, ולכן הב"ח והפ"ח והא"ר פסקו כן להלכה, אך במ"ב שם כ' דאינו כדאי לעשות כן למעשה, דספק ברכות להקל.

וא"כ מי שביום הראשון לא הדליק בעצמו רק הדליקו עליו בביתו למחר אין יכול לברך ברכת שהחיינו, אע"פ דמי ששכח לברך ביום הראשון ברכת שהחיינו יכול לברך בשאר הימים בשעת ההדלקה, עיי' בשע"צ ס' תרע"ו סק"ג, מ"מ הכא לא יוכל לברך, דהא להשו"ע אם מדליקין עליו בביתו עולה לו כל הברכות, וכתב המג"א שם דגם שהחיינו לא יברך דגם בברכת שהחיינו נפטר בהדלקת אשתו וא"כ מספק לא יוכל לברך ביום השני שהחיינו.

יבואר אם שהחיינו על פרי חדש אינו הפסק בין הברכה למצוה

ויש לדון האם יכול ליקח פרי חדש ויברך עליו שהחיינו ויכיון גם על הדלקת נר חנוכה, דלכאורה על הצד שכבר יצא בברכת שהחיינו הוי הפסק בין הברכה למצוה, דהא ברכת שהחיינו על הפרי חדש לא שייכא למצוה כלל.

אך לכאורה מהמהרש"ל מבואר דס"ל דאין זה חשיב הפסק דבבאר היטב בס' תרע"ג ס' ק"י כתב בשם המט"ה משה דהמהרש"ל קנה מנורה של כסף ובליל ב' התחיל להדליק בה וברך להדליק ושעשה נסים ושהחיינו אף שבשעת קנין יש לו לברך מ"מ נחא לסדר ברכת שהחיינו עם אלו ב' ברכות, והרי ברכת שהחיינו על המנורה החדשה הוא מדינא דקנה כלים חדשים מברך שהחיינו, וא"כ אינו מענינא דחנוכה והוי הפסק בין הברכה למצוה. ואם היה מברך שהחיינו בתחילה שפיר דמי אבל מדבריו משמע דבירך שהחיינו בסוף.

אכן י"ל דכיון שעל המנורה שמדליק בה הוא דמברך שהחיינו הרי זה שייך למצות היום, ולהכי אינו הפסק, ודמי למש"כ בשו"ע סימן ח' דבקנה טלית

נסתפקתי באחד שבטעות פתח בקבוק שתיה בחשבו שהוא כבר פתוח מערב שבת ונתברר שלא היה פתוח והוא פתח אותו אם חייב חטאת על מכה בפטיש שעשה כלי בשוגג.

הנה בעניין פתיחת הבקבוקים בשבת נחלקו הפוסקים אם הוא אסור מן התורה וחייב חטאת או שהוא מותר לכתחלה, וקיי"ל בדאורייתא הלך אחר המחמיר, וא"כ אסור לפתוח בקבוק בשבת ככל ספק של תורה.

וא"כ מי שבשוגג פתח בקבוק בשבת הרי הוא חייב אשם תלוי מי שאכל ספק חלב ספק שומן שחייב אשם תלוי, אלא דבספיקא דדינא אפשר דאין חייבים אשם תלוי, אבל הוא ספק חייב חטאת, אלא דבזה יש לומר שהוא מתעסק שהרי חשב שהוא פתוח ונמצא מחובר, ודמי למתעסק של כל התורה כולה, ובזה עדיין הוא נכנס לפלוגתת הרעק"א והמקור חיים אם מתעסק הוא פטור לגמרי מעונש או שאינו אלא פטור מחטאת, שהרעק"א בתשובה ח' ס"ל שאינו אלא פטור מחטאת, והמקור חיים בהלכות פסח ס"ל שהוא פטור לגמרי, וכן הוכיח באור שמח פ"א מאיסורי ביאה הי"ז יעו"ש.

יבואר דבזה הוא מתעסק של שבת שאינו אסור אלא מדרבנן

אלא דבזה הוא גם מתעסק דשבת, שהרי לא נתקיימה מחשבתו שהוא חשב שהוא פתוח מה שכבר פתוח ונמצא שהוא מחובר, וניתק החבורים

ומ"מ לדברי רעק"א כיון דהוי מתעסק דשבת אינו אסור אלא מדרבנן וא"כ הרי עבר על איסור דרבנן וצריך לשוב בתשובה, ומסתברא שהתשובה על איסור דרבנן הוא מן התורה שהרי לשיטת הרמב"ם עבר באיסור תורה דלא תסור, ויש להסתפק אם יכול להתוודות בשבת על חטאיו ולשוב עליהם.

בעניין להתוודות בשבת על חטא שחטא בשבת

אמנם בזה שאינו אלא מתעסק דשבת שאינו אסור אלא מדרבנן לכו"ע, ולכאורה הרי להט"ז הוא חשיב אינו מתכוון וזה שפיר סמכין עליה, שהרי באיסור דרבנן סמכין על הט"ז כמש"כ בביה"ל שם, אמנם להרעק"א אכתי צריך לשוב בתשובה שהרי פליג על הט"ז וצ"ע.

הנה בפשיטות מי שחטא בשבת צריך מיד לשוב בתשובה וצריך להתוודות על חטאו, שהרי נצטוונו לשוב בכל עת על חטאים שנכשלנו בהם, והוא מצוה תמידית הנוהגת בכל זמן ובכל עת, ולכן צריך מיד להתוודות, והרי השב בתשובה מצוה עליו להתוודות כמש"כ הרמב"ם ריש הלכות תשובה, וא"כ גם בשבת צריך להתוודות על חטאיו.

והיה מקום לומר ולהוכיח שמצוה להתוודות אפי' בשבת, דאי נימא שבשבת אין מצוות וידידי הרי הוא מצוות עשה שהזמן גרמא והנשים פטורות מכל מצוות עשה שהז"ג, והרי הנשים חייבות במצוות וידידי כמש"כ הרמב"ם בספר המצוות, וע"כ שגם בשבת מצוה עליו להתוודות.

אלא שאינה ראייה כל כך דאפשר דמה שאינו מתוודה בשבת משום שהוא פוגם בקדושת השבת והוי כמחלל את השבת מקדושתו, ואם מה שאינו מתוודה בשבת הוא משום שבשבת אסור להצטער ולכן אסור להתוודות שזה גורם לו צער, א"כ לא חשיב כהכי מ"ע שהז"ג, שהרי המצוה באמת נוהגת בכל זמן אלא שבשבת הוא אסור בווידידי משום שאסור לעורר צערו בשבת, ובה לא חשיב מ"ע שהז"ג.

ויעיין באבני נזר סימן תק"ט שכתב שהנשים פטורות ממלחמת עמלק משום דהוי מ"ע שהז"ג שהרי אין עושים מלחמת עמלק בשבת, ולכאורה הוא תימא דמה שאין עושין מלחמת עמלק בשבת הוא משום שאסור במלאכה אבל מצוה זו אין לה זמן משום קיום מצוותה וזה לא חשיב מ"ע שהז"ג, הגע עצמך האם נימא דנשים פטורות מכתבת ס"ת משם שהוא מ"ע שהז"ג שהרי אסור לכותבו בשבת, ויעיין בשאגת אריה סימן ל"ה שנתקשה אמאי נשים פטורות ממצוות כתיבת ס"ת ולא עלה על דעתו לומר כן דחשיב מ"ע שהז"ג, וצ"ע.

יבואר דבמ"ב לא התיר להתוודות בשבת על חטא וידידי כרגיל

ויעיין בשולחן ערוך סימן רפ"ח סעיף ו' שכתב וז"ל המתענה בשבת אומר עננו, אחר סיום תפלתו בלא חתימה, וכוללו באלוקי נצור. והוסף הרמ"א ויאמר אחר תפלתו רבן העולמים גלי וכו' כמו בחול, עכ"ל, והנה הרי

ברבן העולמים אומר בתוך תפלתו שחטאתי לפניך ואע"פ כן מותר לאמרו בשבת, וחזינו דמותר להתוודות בשבת, וכן כתב במגן אברהם שם ס"ק י"א וז"ל ומותר לומר בשבת אלהי עד שלא נוצרתי וכו' דאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי או פרנסה ודומה לו שיש צער לפניו אבל חרטה עונות טוב לומר בכל יום עכ"ל יעויין שכתב כן בשם מהר"ם מינץ.

ובמשנה ברורה שם ס"ק כ"ב העתיק דברי המג"א בתוספת לשון וז"ל אבל חרטה עונות טוב לומר בכל יום כיון שאינו בלשון וידידי, עכ"ל, ומדבריו נראה דבלשון וידידי אסור לאמרו בשבת, וצ"ע דבמג"א כתב דמותר בכל גוונא וכן הוא בתשובת מהר"ם מינץ.

וכן נראה שדקדק כן בשער הציון שם ס"ק כ"א שכתב ובענינו אפילו היה בלשון וידידי גם כן שרי, וכמו שכתבנו במשנה ברורה סעיף קטן ז', עכ"ל, וכוננו דביום תענית כיון שמתענה תענית חלום מותר להתוודות גם בלשון וידידי, אבל בלא"ה לא יתוודה בלשון וידידי, וצ"ע שהרי נראה מדברי המג"א שמותר בכל גוונא, ולמה מיאן המ"ב במה שכתב המג"א בשם מהר"ם מינץ וצ"ע.

וכן נראה ממש"כ במשנה ברורה ס"ק ז' כתב וז"ל ובסדר היום כתב דיוכל להתוודות על עונותיו כשמתענה כמו בחול, עכ"ל, ונראה מדבריו שכשמתענה מותר להתוודות אבל כשאינו מתענה אינו מתוודה, והיינו טעמא דמה שהתירו להיות מתענה הרי הוא משום דעונג הוא לו ולכן התירו לו גם להתוודות, אבל בלא"ה לא התירו לו להתוודות כן נראה מדבריו, הגם שבתשובת מהר"ם מינץ מבואר להדיא שמותר להתוודות בכל גוונא.

והנה בבבב"י יוסף אורח חיים סימן תקפ"א ס"ק ב' כתב וז"ל היושב בבה"כ שנוהגים לומר סליחות בערבית ישב וידום וליכא משום לא תתגודדו, ואי בעי לימא מזמורים וכיוצא, אך הוידוי יוכל לאומרו מלבד במוצאי שבת שאסור לאומרו עד שיעבור חצות לילה שעדיין יש קדושת שבת דכך קבלנו משם האר"י זצ"ל, עכ"ל, וכ"כ בשערי תשובה סימן ש' וז"ל וכת' בשם מהר"ם זכותא בתשובה סי' ל' שקיבל בשם האר"י זצ"ל שאסור לומר וידידי במ"ש עד שיעבור חצות לילה כי עד חצות יש קדושת שבת ע"ש, עכ"ל, ונראה מדבריהם שיש קפידא שלא להתוודות בשבת, וצ"ע למעשה.

בעניין המשכיר בית לישראל שאינו מדליק נר חנוכה אם עובר בלפני עוור

אלא דנראה דתליא בפלוגתא דרבוותא, שהרי נתבאר בגליון הקודם בארוכה אם מי שאין לו בית אם חייב בנר חנוכה אלא שאינו יכול לקיימה או שאינו חייב אלא ביש לו בית, דבפשוטו נחלקו בזה התוס' עם הרמב"ם כמבואר בטעמא דקרא עניני חנוכה עמוד מ"ט.

וא"כ להרמב"ם שכל אחד חייב בנר חנוכה אלא שצריך בית כדי לקיימה ולהכי צריך לחזור על הפתחים כדי שיהא לו בית, וא"כ כשמשכיר לו בית אינו מכשילו שהרי הוא חייב במצוה זו גם בלא שהשכיר לו בית, וכל שאינו משתדל שיהא לו בית הרי הוא מבטל המצוה, ונמצא שלא העמיד לפניו מכשול כלל, אבל להתוס' דס"ל דכל המחייב בנר חנוכה אינו אלא אם יש לו בית שהוא חובת הבית כמזוזה, א"כ בזה באמת דמי למזוזה וכל שמשכיר לו ויודע שלא ידליק בו נר חנוכה הרי הוא מכשילו ועובר בלפני עוור, ופשוט.

בקובץ תשובות חלק א' סימן קי"ז כתב לענייני המשכיר בית לחבירו והשוכר אינו מניח מזוזה אם המשכיר צריך להניח שם מזוזה משום בית האוצר ומסיק שם דפטור מן המזוזה יעו"ש, אך כתב בסוף התשובה וז"ל ברם נהי דאין לחייבו בקביעות מזוזה משום לתא דיד', אך מ"מ כשמשכיר ליהודי ויודע שהם לא יקבעו מזוזות אם השוכרים לא יכולים להשיג דירה אצל גוי הרי יש לדון בזה משום לפני עור ואכמ"ל, עכ"ל.

וראיתי בכתבי הגאון ר' מרדכי בונים זילברברג שליט"א שכתב דהוא הדין במי שמשכיר בית למי שאינו מדליק נר חנוכה שמכשילו בביטול מצוה ועובר בלפני עוור.

והנה בעניין אם המכשיל חבירו בביטול מצוה אם עובר בלפני עוור יעויין בתוס' בגיטין דף י', וכן מבואר בגמ' סוכה דף י' ע"ב, והאריך בזה בשערי חיים גיטין דף י' בדברים נפלאים.

בעניין אם אכסנאי שיש לו פתח לעצמו מדליק בשמאל שחטא מזוזה בימין

שאין המזוזה מצוה דידיה, אבל אפשר שכל שהוא מסובב במצוות של חבירו נמי סגי להדליק בשמאל, או דאין מעלה בהדלקה משמאל

נסתפקתי במי שדר אצל חבירו כפונדקאי שאינו חייב במזוזה אם כשמדליק בפתח הבית הרי הוא גם מדליק בשמאל הפתח, אע"פ

להקל האשמה ולתלותה בטבע אל ההכרח אבל דוד ע"ה שלא אמר אלא בקיצור דברים "חטאתי לה" ש"ב יב יג שייחס העוון על עצמו מכל וכל ולא נתן שום התנצלות לתלות הדבר אל נטיית יצרו וחמור וכו' וכו' מיד אמר לו הנביא ע"ה ושם "גם ה' העביר חטאתך" וגו' עכ"ל. וזה תוכחת מוסר כהאדם נכשל בחטא מיד לומר חטאתי כדי שלא ישאר עליו רושם החטא ויבוא להכשיל בעוד חטאים וכדי להעביר חטאו מעליו והיצר מקטרג הרבה שלא יתודה האדם מיד על חטאו והוא עדות שהוא דבר גדול לעשותו להצדיק מעשיו בעיני המקום.

י' ואיתא במדרש רבה במדבר רבה פרשה כ סימן טו ויאמר בלעם אל מלאך ה' חטאתי שהיה רשע ערום ויודע שאין עומד מפני הפורעניות אלא תשובה שכל מי שחוטא ואומר חטאתי אין רשות למלאך ליגע בו, ובספר בינה לעיתים לבעל גדולי תרומה דרוש מ' כתב וז"ל כאשר נזרע מהבהדל שהיה בין שני המלכים שאול ודוד עליהם השלום כי עם היות שניהם חטאו ושניהם התוודו על עוונם וזאת "חטאתי" מכל מקום דוד נתקבל ושאול לא נתקבל ואחד מהעממים הוא כי שאול כשהתוודה ביקש עליו התנצלות ואמר "חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך כי יראתי את העם ואשמע בקולם" כאילו רצה

הפתח אלא במקום שהמזוזה דידיה והוא מסובב במצוות דידיה אבל במצוות של חבירו אין מעלה בזה, וידליק בימין.

וכה"ג יש לעיין האם השוכר בית בחו"ל פחות מל' יום שהוא פטור ממזוזה אבל יש בו מזוזה של המשכיר אם לא חשיב אלא כמצוה של חבירו או דחשיב מצוה דידיה, דנראה שאע"פ שאינו חייב במזוזה, מ"מ הרי הוא מקיים מצוות מזוזה כמו שכתב המג"א סימן י"ד בשם הרא"ש דמברכין על טלית שאולה משום דהוי כאינו מצוה ועושה, וא"כ שפיר חשיב מצוה דידיה.

יבואר בשנים שדרין זה אצל זה ולאחד אין מזוזה באיזה צד ידליק שניהם

והנה בשבת דף כ"א עמוד ב' כתבו התוס' בהא דאמרו שם מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, וז"ל 'ומיירי דליכא חצר אלא בית עומד סמוך לרה"ר' אבל אם יש חצר לפני הבית מצוה להניח על פתח חצר דאמר לקמן חצר שיש לה ב' פתחים צריכה ב' נרות, ואמר' נמי נר שיש לה שני פתחים עולה לשני בני אדם משמע לשני בתים ואם היו מניחים על פתחי בתיהם היה לזה מימין ולזה משמאל אבל אי מניחים על פתח החצר אתי שפיר, עכ"ל.

והנה באליה רבה סימן תרע"א הקשה על ראית התוס' וז"ל וקשה דילמא מיירי דבפתח אחד ליכא מזוזות דמדליקין בימין כדאיתא בסעיף ז', ודוחק לומר דתוס' פליגי על דין זה, וזה נ"ל לתרץ דברי מגיד משנה שפירש בשני בתים הסמוכים, ולחם משנה תמה עליו, ולענ"ד כדפירשתי ודו"ק, מיהו י"ל דמכל מקום צריך שיהיה מימין כשיכנס בין שני מצות דהא השתא נר חנוכה מבית חבירו הוא בשמאל דידיה, עכ"ל, ומבואר בדבריו שאם מדליק חבירו בימין פתחו שהוא שמאל פתחו שלו, הרי הוא מדליק בימין פתחו שלו, משום שהוא מסובב במצוות של חבירו, ומבואר להדיא שאלתנו דסגי שיהא מסובב במצוות של חבירו.

אמנם בשו"ת שבות יעקב חלק ב' סימן מ"א כתב ליישב קושיית האליה רבא וז"ל ולע"ד לא קשה מידי דהא צריכין בשמאל הטעם כדי שייכנס בין שני מצות, ואם כן כשפתח בתייהם הם זה אצל זה שמוזוהא אמצעיית מדליק זה שיש לו מזוזה בימין, ומדליק נר חנוכה שלו בשמאל על מזוזה האמצעיית א"כ השני שאין לו מזוזה בביתו צריך להדליק בשמאלו כדי שייכנס בין שני מצות בין נר חנוכה שלו לנר חנוכה של שכינו ודוק שהוא ברור, עכ"ל, והנה גם בדברי השבות יעקב נראה שמסובב במצוות של חבירו נמי חשיב מסובב במצוות שהרי כתב שמאחר ומי שיש לו מזוזה מדליק בשמאל הרי חבירו ידליק ג"כ בשמאל משום שהוא מסובב במצוות נ"ח של חבירו.

אמנם יש להסתפק בדעתו של השבות יעקב אם גם באופן שיכול להיות מוקף במצוות של עצמו ג"כ ידליק במקום שיהיה מסובב במצוות של חבירו, שהרי בציור שצייר השבות יעקב זה שאין לו מזוזה אין לו אפשרות להיות מסובב במצוות אלא במצוות של חבירו, אבל בציור של הא"ר שמי שאין לו מזוזה מדליק בשמאל א"כ זה שיש לו מזוזה יכול להיות מסובב במצוות דידיה אפשר דשפיר מדליק בשמאל דידיה בשביל שיהיה מסובב במצוות דידיה, ועכ"פ מבואר גם בדברי השבות יעקב דמסובב במצוות של אחרים חשיב שפיר מסובב במצוות אלא שאפשר דס"ל שמסובב במצוות דידיה עדיפא.

יבואר אם בשני הצדדים איכא נר חנוכה אי חשיב מסובב במצוות

והנה יש לעיין אמאי לא פירש הא"ר את התוס' כמו שכתב השבות יעקב שהרי באופן זה יש לתרווייהו מעלת מסובב במצוות ובאמת כשיבואר לישאל שניהם איך ידליקו הרי נראה ששניהם יהיה להם מעלת מסובב במצוות וא"כ להשבות יעקב הרי שניהם ידליקו באופן זה שהרי מי שיש לו מזוזה ידליק בשמאל ומי שאין לו מזוזה גם ידליק משמאל משום שיש לו נר חנוכה של חבירו ולמה ידליק מי שאין לו מזוזה מימין שבזה לא יהא לו מסובב במצוות שימתין שידליק מי שיש לו מזוזה משמאל ובהו יוכל להדליק משמאל ויהיה מסובב במצוות, וצ"ל דס"ל להא"ר דמסובב במצוות אינו אלא בב' מצוות של נר חנוכה ומזוזה אבל כששניהם נר חנוכה לא חשיב מסובב במצוות ואין בזה מעלה זו וצ"ע.

יבואר אמאי נר שיש לו שתי פיות מדליקין שניהם בצד אחד למה לא ידליק אחד מימין ואחד משמאל

אמנם קשה במה שכתבו התוס' דנר שיש לו שני פיות עולה לשני בני אדם היינו כשמדליקין שני בני החצר בפתח החצר ולכאורה אי נימא כהא"ר א"כ בזה ידליק האחד משמאל ואח"כ ידליק השני מימין משום שיש לו גם מימין וגם הוא מסובב במצוות, ומוכרח לכאורה דלא כהא"ר.

ובאמת גם לרש"י שכתב דנר שיש לו שתי פיות עולה לשני בני אדם איירי למהדרין שמדליקין שנים בפתח ביתם ולמה לא ידליקו האחד משמאל והשני מימין כמ"כ הא"ר ובהו לכאורה יש להמדליק מימין גם מסובב במצוות דידיה משום שגם המהדר הרי יצא בנר איש וביתו וחשיב נר דידיה אלא שמהדר אחר המצוות ומדליק עוד נר לדידיה וא"כ בזה למה לא ידליק בימין ויהא לו גם מסובב במצוות דידיה וגם מימין, ובשלמא להתוס' אפשר לומר דס"ל דמסובב במצוות דלאו דידיה לא חשיבא כ"כ כדי שידליק בימין ועדיפא מסובב במצוות דידיה אע"פ שבה צריך להדליק בשמאל אבל לרש"י שהוא מצוה דידיה למה לא ידליק בימין.

אמנם למשנ"ת בתשובות רעק"א תנינא סימן י"ג שהמהדרין אינו יוצא בהדלקת בעה"ב א"כ גם לרש"י לא חשיב מסובב במצוות דידיה והדרא קושין גם לרש"י למה לא יתחלקו וידליקו האחד מימין והאחד משמאל. **ואפשר** דאיירי שכבר הדליק אחד משמאל, ועכשיו שניהם צריכים להדליק מימין ובהו מדליקין שניהם בנר שיש לו ב' פיות ופשוט.

יבואר אם בפתח שאין בו מזוזה ידליק זה מימין וזה משמאל

והנה למשנ"ת נראה דבפתח שאין בו מזוזה ויש בה שני דירין ששניהם צריכים להדליק אי נימא שיתחלקו להדליק זה מימין וזה משמאל או ששניהם ידליקו משמאל, ונראה דלהשבות יעקב יתחלקו שהאחד ידליק משמאל והשני מימין משום שיש כאן מסובב במצוות של חבירו וגם כששניהם נר חנוכה יש בזה משום מסובב במצוות, ולהא"ר יש להסתפק בזה וכמשנ"ת דאפשר דס"ל דמסובב במצוות אינו אלא בב' מצוות כמזוזה ונר חנוכה אבל כששניהם נר חנוכה לא חשיב בזה מסובב במצוות.

שוב הראוני בספר מקור חיים להחנות יאיר שכתב שכשהאחד מדליק בשמאל ידליק השני מימין, וכמו שכתב הא"ר.

יבואר בנדון דידן שאין המזוזה דידיה אלא של המשכיר אם מדליק בשמאל או בימין

תבאר לנדון דידן דבגוונא שאין זו מצוותו אם מדליק בשמאל הרי להאליה רבא מסובב במצוות דלאו דידיה הוא שיהא למסובב במצוות דידיה ובהו בוודאי מדליק בימין והכי נמי ידליק בימין וגם להשבות יעקב דאפשר דס"ל דעדיף מסובב במצוות דידיה אבל במקום דלית ליה מסובב במצוות דידיה שפיר ניחא בשמאל שיהא מסובב במצוות דלאו דידיה.

אמנם יש לעיין אם המשכיר מקיים במזוזה זו מצוות מזוזה שהרי השכיר ביתו לחבירו וגם הכלים מושכרים לו ואין כאן אפי' בית האוצר לחייב את המשכיר וא"כ אין במזוזה זו אלא קמיע בעלמא כמו שהיו עושין בית מונבו בגמ' במנחות ל"ג וא"כ שפיר מדליק בימין שהרי לא יהא מסובב במצוות כלל.

יבואר שהדר אצל חבירו אע"פ שאינו חייב במזוזה חשיב מצוה דידיה

אכן נראה שאע"פ שאינו חייב במזוזה, מ"מ שפיר מקיים בו מצוות מזוזה וכמו שכתב המג"א סימן י"ד בשם הרא"ש דמברכין על טלית שאולה משום דהוי כאינו מצוה ועושה, וא"כ שפיר חשיב גם בזה מצוה דידיה וא"כ לענין נר חנוכה גם להשבות יעקב דאפשר דס"ל דמסובב במצוות דידיה עדיף מ"מ בזה חשיב שפיר מסובב במצוות דידיה.

ואפי" להב"ד דס"ל דאינו מברך על ציצית שאולה מהאי טעמא שהרי גם הנשים אין מברכות על מצוות עשה שהיא ג' הגם שמקיימות בזה מצוה כאינו מצוה ועושה אבל שפיר מודה שמקיים בזה מצוה כמ"ש התוס' והרא"ש חולין דף ק"א ו"כ שפיר חשיב מסובב במצוות דידיה וידליק בשמאל.

המדליק נר חנוכה למעלה מעשרים וראו אותו כמה אנשים אם יצא יד"ח

ואני תמהתי מאוד ע"ז, ונראה פשוט שכל שהדליק למעלה מעשרים לא יצא גם אם יראוהו אנשים הרבה, שהרי הניחה במקום שלא שלטא בה עינא וכל מקום שאין הרואה רואוהו גם אם ישכור כמה

שמעתי מחכם אחד שאמר שהמדליק למעלה מעשרים אמה והביא כמה אנשים לראות הנרות יצא יד"ח שהרי סוף סוף ראו הנרות.

אנשים שיעמדו שם חצי שעה ויראו הנרות לא יקיים המצוה למעלה כיון שהוא הדליק במקום שאין רואים אותו, ובודאי שלא יצא.

אך אולי י"ל שייצא מדין אמלתרא, וכבר דנו האחרונים אם מהני אמלתרא בנר חנוכה כמבוי, ובפשוטו הרי בגמ' מדמינן לה להדרי וא"כ כמו דמהני אמלתרא בסוכה לרבה או במבוי לכולי עלמא שעל ידי האמלתרא הוא נראה לעין, הכי נמי מהני אמלתרא בנר חנוכה, אלא שגר אחד בוודאי לא מועיל להיות אמלתרא שהרי כל נר חנוכה הוא הדלקת הנר ולא מהני למעלה מעשרים אמה, וא"כ כשמעמיד כמה אנשים שיסתכלו על הנרות זה כמו שעושה אמלתרא דגם ע"י אמלתרא הוא רק גורם שאנשים יסתכלו על הנרות, וא"כ כשמעמיד להדיא אנשים שיסתכלו על הנרות עדיף טפי.

אכן נראה דלא דמי כלל לאמלתרא, דאמלתרא הוא דבר שבשעת הדלקה כבר יש סיבה שיוכלו לראות הנרות כל זמן הדלקתם אבל כשקורא לאנשים אינו אלא דבר שמתחדש אחר ההדלקה שיוואו לראותו וזה לא מהני כלל, שהרי בשעת ההדלקה לא היה עומד הנר שיראוהו, וגם אם שכרם קודם ההדלקה לא מהני, שהרי צריך להתחדש עמידתם שיראו הנרות, ואינו מונח במעשה הדלקה, שכבר יש סיבה בהדלקה זו שיראו הנרות, ופשוט.

יבואר אם המדליק בפתח הפתוח לרה"ר אלא שהעמידו שם עתה לזמן מה ארון, ומשום זה אין יכולים לראותו אם יצא יד"ח

והנה נראה לכאורה ברור שאם עומד אדם ברה"ר ליד המנורה שהדליק חבירו בפתח ביתו כשגבו למנורה ובגלל עמידתו שם אין אדם יכול לראות הנר חנוכה של חבירו בוודאי יוצא בו יד"ח, שמאחר שהוא הדליק במקום שיכולים לראותו ומצדו הדליק במקום הפתוח לרה"ר והרי גם אם לא עבר שם אדם כלל יצא יד"ח.

ולא שמענו שצריך לבקש מאנשים שיבואו לראות את הנרות, אלא רק במדליק אחר הזמן בביתו בזה כתבו האחרונים שלא ידליק בברכה אלא אם יש אנשים הרואים הדלקה זו, וגם זה חידוש יעויין בשער הציון סימן תרע"ב ס"ק י"ז, אבל הדלקה בשעה שתקנוה חכמים לא בעינן שיראוהו אנשים בפועל אלא הוא צריך להדליק הנר בחוץ שיוכל להיות הנר פרסומי ניסא, והוא מצדו פירסם הנס לרבים, והמקיים מצוה זו בכפר קטן שאין כמעט אנשים בו ולא ראוהו בני אדם קיים מצוותו בשלימות כמו אדם שהדליק במקום הומה אנשים שראוהו רבבות מירשאל, ושניהם קיימו נר חנוכה בשוה, שאין המצוה כיוכי הרבים להראותה לרבים, אלא שהאדם מצדו יפרסם הנס למי שיוכל לראותה, וכל שעשה כן קיים מצוותו.

ולכן כל שהדליק ברה"ר גם אם בני רה"ר משתמשים במקום זה עתה להניח חפציהם שזכות יש להם להניח חפציהם לשעה בסמטא או בצדי רה"ר ולא יוכל למנוע מהם השתמשות זו אף שע"ז לא יוכלו לראות את הנרות מ"מ הוא שפיר מקיים מצוותו שהרי הוא מצדו העמיד הנרות במקום הפונה לרבים אלא שיש כאן סיבה זמנית שאין יכולים בני רה"ר לראותה, ושפיר קיים מצוותו.

בעניין אם מותר להדליק נר של שביעית לצורך אע"פ שידלק אחר כך שלא לצורך אם הוא במפסיד פירות שביעית

יבואר דהמדליק בשמן של תרומה לצורך כהן אין איסור לאבדו שהרי מצוותו בשריפה

ובעיקר מש"כ מרן הגר"ח שליט"א דכמו שהמדליק בשמן של תרומה אין צריך לכבותו כשהכהן יוצא מביתו הכי נמי המדליק בשמן של שביעית אין צריך לכבותו ביום צ"ב, דהנה האיסור לזרים בשמן של תרומה הוא הנאה של כילוי בלבד, והכהן אינו חייב ליהנות משמן שריפה שהרי יכול לשרפו גם בלא ליהנות ממנו שהרי מצוותו בשריפה, שהוא שמן שריפה, אלא שהכהן יכול ליהנות ממנו בשעת שריפתו והישראל אסור ליהנות ממנו דרך כיליון.

וא"כ כשהכהן הדליקו להנאתו והלך הכהן הרי אין הכהן צריך לכבותו משום שמצוותו בשריפה ואינו חייב ליהנות מהתרומה בעודו דולק שאינו אסור בהפסד בתרומה טהורה, אלא שהישראל אסור בהנאה של כילוי, ולהכי כל שהכילוי נעשה לצורך הכהן מותר לישראל ליהנות ממנו שהרי אינו מתכלה לצורך ישראל שהרי הכהן הדליקו ושרפו, וא"כ לכאורה פשוט דבשמן של שביעית שאסור להפסידו שהוא ניתן לאכלה ולא להפסד, א"כ כל שהדליקו בלילה אמאי יאא מותר להשאירו דולק ביום הרי הוא נפסד על ידי ביעורו שאין תועלת כלל בדליקתו והרי הוא מפסידו משא"כ בתרומה טמאה שלא נאסר להפסידו וצ"ע.

ובאמת כ"כ בחזון יחזקאל בתוספתא פרק י' מתרומות שזהו מקורו של בעל דרך אמונה שם שכתב בזה"ל 'דתרומה עצמה מותרת בהנאה לישראל, ורק לעשות מעשה של כילוי בשביל הנאת ישראל אסור, והכא בשעה שהודלק הנר נעשה מעשה הכילוי גם לצורך הכהן, ועתה שהלך הכהן הכילוי מאיליו בא מחמת מעשה הראשונה שנעשה בהיתר, וא"כ צ"ב כנ"ל מה שייכא סברא זו לענין הפסד שמן של שביעית שאינו שמן שריפה ומ"ט יהי' מותר להפסידו וכנ"ל.

בעניין מי שנשתתף בפריטי לחומרא ואותו שנשתתף עמו מדליק קודם להדלקתו ביצד יעשה שיוכל לברך על הנרות שמדליק מעיקר הדין

יבואר דביטול שליחות שלא בפניו לא מהני אלא בפניו

ונראה פשוט שביטול שליחות שלא בפניו לא מהני אלא בשליחות כח כשליחות של גירושין או קדושין או מכירה שחוזר ממה שנתן לחבירו כח לפעול עבורו, אבל שליחות מעשה אינו יכול לבטל שלא בפני השליח שהרי סוף סוף השליח עשה המעשה מכח ואמירת המשלח, וכבר האריך בזה בחידושי רבי שמואל גיטין סימן י"ט יעו"ש.

אלא שיוכל להפקיר חלקו בשמן שהשתתף בפריטי, וכל שאין לו שותפות בשמן שוב אינו מקיים בהדלקה זו מצוות הדלקת נר חנוכה, ואז יוכל להדליק בעצמו את נרו בברכה.

נשאלתי מי שהשתתף בפריטי בהדלקת הנרות בפתח חדרו בישיבה ורוצה להדליק בברכה בפתח הבניין והתברר לו שמדליק לאחר שמדליק חבירו בפתח חדרו, אם יוכל לברך על נר שלו לאחר שהדליקו עליו מי שהשתתף עמו בפריטי.

והנה בפשוטו לא יוכל להדליק את נרו בברכה, שהרי אפשר שייצא בהדלקת נרו של חבירו שהשתתף עמו ושוב אינו יכול לברך על נרו שלו, אלא שיוכל לומר לחבירו שלא ידליק עבורו ושוב יוכל להדליק את נרו בברכה, אבל אם אינו יכול לומר לחבירו שנמצא רחוק ממנו יש להסתפק אם יכול לבטל שליחותו של חבירו שמדליק עבורו כמו שמועיל ביטול שליחות של גט וכדומה, ובה יוכל להדליק נרו בברכה.

יבואר דגם התרומת הדשן ס"ל דמדליק על לאחר זמן יצא יד"ח

יבואר אם יכול להדליק נר שיקיים בו מצוה רק לאחר זמן

ומדבריו נראה דלולא הוכחתו דכבתה אינו זקוק לה בערב שבת היה נראה לו שמדליק בערב שבת שלא בזמן הדלקה ולא קיים מצוותו אלא בצאת הכוכבים ושפיר קיים מצוותו אלא דס"ל דבזה אינו יכול לברך אבל משום קיום המצוה שפיר היה מתקיים המצוה בכח"ג, וא"כ לכולי עלמא יכול להשתתף בשמן שידלק לאחר זמן שידליק הוא את נרו בברכה ושפיר יוכל לברך על נרו שלו משום שעדיין לא קיים מצוותו בהדלקת חבירו.

והרי פשוט דבנדון דידן כבתה זקוק לה לכולי עלמא דלא קאמר התרומת הדשן דאין זקוק לה אלא בערב שבת שאינו יכול להדליק אחר כך, בזה שפיר מקיים מצוותו ולהכי כבתה אינו זקוק לה אבל בנדון דידן שלא היה שותף בנר אלא בשמן שידלק אחר כך הרי לא קיים מצוותו כלל ובוהו בוודאי כבתה זקוק לה.

והנה שמעתי להסתפק אם הדליק נר למעלה מעשרים אמה ואח"כ ירד השמן ונמצאת להחבה למטה מעשרים אמה קיים מצוותו שהרי הדלקה עושה מצוה וההדלקה היתה בפסול, אבל מאידך י"ל שהרי הוא גם הדליק את הלמטה מעשרים, ולמשנת"נ נראה לכאורה שיכול להדליק את מה שידלק אח"כ, וא"כ חשיב הדלקה ידידה וכמשנ"ת.

יבואר אם המוסיף שמן בנר יכול לצאת בזה הדלקת נר חנוכה

והנה באסיפת שמועות למרן הגר"ג שליט"א בעניני חנוכה (אסיפת הערות סימן ג') כתב וז"ל כתב הרא"ש בפדק במה מדליקין סימן ז' דכיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה צריך שיהא שמן בנר כדי שיעור קודם ההדלקה, אבל אם בירך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא ידי חובתו, והיינו דכיון דבשעת הדלקה היה חסר משיעור השמן א"כ לא חשיבא הדלקה כראוי וצריך לכבות ולחזור ולהדליק בהדלקה עושה מצוה, ובהגהות הגר"א אלעזר משה הורוויץ על הרא"ש שם הניח דברי הרא"ש בצ"ע דלמה יהא צריך לכבות ולחזור ולהדליק שוב הא הוספת השמן גופא הדלקה היא וחייב עליה בשבת וכדאיתא בבבב"א כ"ב א' דהנותן שמן בנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו חייב משום מכבה וא"כ גוף הוספת השמן בהנר הוי מעשה הדלקה ומדוע צריך לכבות ולחזור ולהדליק שנית.

וכתב שם ליישב וז"ל ועוד נראה דאף אם נחשוב הוספת השמן בנר למבעיר ממש מ"מ לא חשיב מעשה הדלקה, דהדלקה היינו שלא היה אש והוא הוליד והצית את האש, אבל באופן שכבר האש דולקת ורק מוסיף אש אף דהוה מבעיר וחייב ע"ז בשבת מ"מ הדלקה לא הוה ולא מהני בנר חנוכה, ועיין בספר ח' בן אדיה ח"א סימן ח' שהאר"י בזה עכ"ל. ויעיין מקראי קדש חנוכה סימן ח' שכתב כן.

אבל כל זה אינו שייך לענינינו שהרי בנדון דידן הוא חשיב כמדליק את מה שידלק אחר כך, ולא הוי כמוסיף שמן בנר שאינו אלא מבעיר השמן ואינו מדליק את האש, אבל בזה שהדליק את הנר שידלק אחר כך הרי הוא מדליק את האש שלאחר זמן, ושפיר יצא יד"ח.

אמנם נראה דלכאורה לא יוכל לברך על נרו שלו, משום שכל שעשה מעשה המצוה שמכוחו יקיים מצוותו אחר כך שוב אינו יכול לברך על נרו שלו, והרי הכא כבר עשה המעשה מצוה שמכוחו יתקיים מצוותו, וא"כ לא יכול לברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו שהרי כבר אינו מצווה במצוה, שהרי כבר עשה מעשה המצוה שמכוחה יתקיים מצוותו, וראה לך דלהמרש"ל דס"ל שבערב שבת כבתה זקוק לה ומברך על מעשה מצוה זו אע"פ שלא נתקיימה מצוותו מכל מקום על המעשה גופא הוא מברך, וא"כ איך יברך שנית והרי כבר עשה המעשה מצוה שעליה מברכין, וא"כ קשה לומר שיוכל לברך עליה אחר שכבר הדליקו עליו.

יבואר שעל ידי ההדלקה שלו הרי לא יקיים מצוותו אלא בשלו ולכן יוכל לברך על שלו

אמנם נראה שכיון שאחר שידליק במקומו ויקיים מצוותו הרי כבר קיים מצוותו בנרו, ולא יוכל שוב לקיים מצוותו במקום אחר, וא"כ במה שמדליק במקומו הרי הוא מפקיע את עצמו מהדלקת חבירו, ולכן שפיר יכול לברך על הדלקתו, ודמי למפריש תרומה לאחר ל' ואח"כ חוזר בו ורוצה להפריש שיחול התרומה מיד שיכול לברך עליו, כיון שעל ידי ההפרשה של עכשיו הרי לא יחול הפרשה דלאחר זמן, ונמצא דשפיר מברך על הפרשה ידידה, וכן

אבל אם רוצה לקיים הדלקת נר חנוכה גם במקום שהשתתף בו בפריטי, אלא שרוצה להדליק בפתח הבניין בברכה, לכאורה היה נראה לומר שישתתף רק בהשמן שידלק לאחר חצי שעה מתחלת הדלקתו, דהיינו שבשמן שידלק מיד בתחלת הדלקתו לא יהיה שותף, וא"כ נמצא דאכתי לא קיים מצוות הדלקת נר חנוכה, ולאחר שידליק בעצמו בברכה או ידלק נרו ושמןו שהשתתף בו בפריטי, ושפיר יוכל לברך על נרו שלו משום שאכתי לא יצא מצוותו במה שהדליק חבירו נרו שהשתתף בו.

אמנם יש לעיין אם יוכל לקיים מצוותו במה שהשתתף בפריטי רק בשמן שידלק אחר שידליק נרו שלו, שהרי הדלקה עושה מצוה, וכל שלא קיים מצוותו בהדלקה אינו עולה לו להדלקת נר חנוכה.

אמנם נראה דשפיר יכול לצאת בהדלקה זו אע"פ שבשעת הדלקה אכתי לא קיים מצוותו, משום שלא היה שותף בשמן שהדלק בשעת הדלקה, דהא בערב שבת הרי מדליקין קודם זמנו וקיום המצוה הוא רק לאחר זמן משעת שקיעת החמה, וא"כ חזינו שאע"פ שבשעת הדלקה אכתי לא קיים מצוותו מ"מ שפיר יוצא במה שדולק הנר לאחר זמן מכוחו, וא"כ ה"נ הוא יכול להדליק את מה שידלק אחר כך ושפיר קיים מצוותו.

יבואר פלוגתת התרומת הדשן והמהרש"ל בכבתה בערב שבת אם זקוק לה

אמנם לכאורה תליא בפלוגתת התרומת הדשן והמהרש"ל, דהתרומת הדשן כתב דכבתה בערב שבת אינו זקוק לה, ובפשוטו ס"ל דקיים מצוותו כבר בערב שבת ולהכי אינו זקוק לה, והמהרש"ל ס"ל דכבתה בערב שבת זקוק לה, שהרי אכתי לא נתקיים מצוותו, ומכל מקום שפיר מדליק הנרות שידלקו אחר כך בזמן הדלקה ומקיים מצוותו, וא"כ להמרש"ל מוכרח דאע"פ שבשעת הדלקה אינו מקיים מצוותו אבל כיון שאחר כך ידלק נרו בשעת מצוותו מכח הדלקתו שפיר קיים מצוותו, אבל להתרומת הדשן דס"ל דכבתה בערב שבת אינו זקוק לה משום שכבר קיים מצוותו, ליכא ראייה דגם באופן שהדליק ולא קיים מצוותו בשעת הדלקה שיוצא בזה, דבעינן שיהא הדלקה עם קיום מצוותו כאחת.

אמנם המדקדק בדברי התרומת הדשן יראה שגם התרומת הדשן ס"ל דמי שמדליק הנר ובשעת הדלקה עדיין לא קיים מצוותו ואחר כך ידלק מכח הדלקתו בזמן מצוותו שפיר מקיים מצוותו אע"פ שבשעת הדלקה אכתי לא נתקיים מצוותו.

דהנה בתרומת הדשן סימן ק"ב כתב על הא דכבתה בערב שבת וז"ל יראה דאין זקוק לה אפילו כה"ג, ואע"ג דכתב במדרכי שם דמצות נר חנוכה מסוף שקיעת החמה ואילך, והיינו צאת הכוכבים ולא קודם, משום דשרגא בטיהרא מאי אהני ליה, וא"כ עיקר מצות נר חנוכה אינה בשעת הדלקה מבעוד יום, אלא בשיהוי הדלקה שלאחר חשיכה היא קיום המצוה, ולכן היינו יכולין לומר דאם כבתה קודם התחלת קיום המצוה זקוק לה, "אמנם מדמברכין מבעוד יום אקב"ו להדליק נר חנוכה", ואע"ג דאכתי ליכא מצוה, ע"כ היינו טעמא דמשום דא"א בענין אחר חשיבא הכשר מצוה, כדפירשו התוספות הכשר מצות דכיבוד אב ואם בשמעתא דעליה בריש יבמות דף ו' ע"א בד"ה שכן, שחוט לי בשל לי אכתי ליכא מצוה עד אחר זמן שמאכילו לאביו, ואפ"ה בעי למימר התם דלידחי ל"ת שיש בו כרת. הא קמן דחשיב קיום העשה בהכשר מצוה כמו במצוה עצמה, ולכן מברכין עליה, ולהכי נמי אי כבתה אין זקוק לה, שהרי כבר הותחלה המצוה בהכשר.

ועוד הביא ראה לזה וז"ל ונראה להביא ראייה לזה מדשרי רב התם להדליק בחנוכה בין בחול בין בשבת בפתילות ושמינים דאסרו חכמים להדליק בשבת דעלמא, ומפרש הטעם משום דקסבר אסור להשתמש לאורה וכבתה אין זקוק לה, פ"י דאי הוה סבר כבתה זקוק לה, לא הוי שרי להדליק באותם פתילות ושמינים שאסרו חכמים להדליק בשבת, לפי שאינם נמשכין אחר האור דחיישינן דילמא כבתה והוא יזקוק לה, ודילמא פשע ולא מדלק בה, והכי סבר רב הונא התם דאסור להדליק באותם פתילות ושמינים משום דקסבר כבתה זקוק לה, והשתא ע"כ יש להוכיח דאפי' בנ"ד כשכבתה אין זקוק לה, דאמאי שרי רב להדליק בשבת בחנוכה באותם פתילות ושמינים, ליחוש דילמא כבתה אחר קבלת שבת שהיא צריכה להיות קודם ב"ש וכל זמן משך בין השמשות אכתי ליכא קיום מצוה לדעת מרדכי דלעיל, ואיהו לא מצי להדליק משקבל שבת כ"ש בין השמשות, ונמצא בטל מן המצוה וכו' עכ"ל.

המקדש אשה לאחר ל' ושוב רוצה לקדשה עכשיו וכל לברך על הקדושין, משום שעל ידי הקדושין של עכשיו פקעה הקדושין שעשה לאחר ל' ושפיר מברך עליו, אלא דיש לדון אם בירך על הקדושין הראשונים אם חשיב שגורם שברכתו תהיה לבטלה על ידי קדושי השניים וצ"ע.

אבל בנדון דידן שלא בירך על ההדלקה שנשתתף בה שפיר יכול להדליק את נרו בברכה, דאכתי לא קיים מצוותו ויכול לצאת בהדלקת נרו, ועל הצד שלא יצא בהדלקתו כיון שהדליק בפתח הבניין ויש אומרים שאינו יוצא בזה, שפיר יוצא בהדלקת חבירו שנשתתף עמו בפריטי.

אין השכינה שורה אלא על חכם גבור עשיר ועניי

שארץ אומרת לד' הארץ ומלואה דהיינו שיקחו בכליהם את זמרת הארץ שאדוני הארץ הוא הבורא עולם ואין לחוש מהאיש כלל, וכשהאדם חי עם ההרגשה והבטחון שלד' הארץ ומלואה אין לו לפחד משום כח בעולם.

בעניין האור הגנוז בל"ו נרות חנוכה

כתב הקדוש בעל הרוקח תקנו ל"ו נרות כנגד האור הראשון ששימש לאדם הראשון ל"ו שעות, כמו שאמרו רז"ל בפסיקתא פר' כ"ג, וכתב עוד שעל אות ט' של וירא אלקים את האור כי טוב יש על הט' ד' תגין להורות ד' פעמים ט' שהוא בגימטריא ל"ו היינו רמז אל ל"ו נרות של חנוכה עיי"ש עוד בדבריו.

וכתב בבני ישישכר מאמרי חדש טבת מאמר ב' בזה"ל והנך רואה ידידי דברי עיר וקדיש שכל דבריו דברי קבלה מפי אליהו ז"ל אמר שהארת המצוה נר חנוכה הוא מהארת אור הגנוז וממילא תבין כיון שבימי הנס בזמן החשמונאים דלקה המנורה באור שלא כטבע רק בנס, והנה המנורה רמוזה לחכמת התורה הרוצה להחכים ידירים ומנורה בדרום, א"כ על כרחך האורה באה מן האור הגנוז שנגזר בתורה, וכיון שנקבע לדורות ברוח הקודש הוא, מפני שידעו בכל שנה יתגלה האור ההוא, וכמו שאמרו לשנה האחרת קבעום ועשאוים ימים טובים, שלשנה האחרת ראו שהתגלות ימי החנוכה חוזרת בימים אלו, קבעום ועשאוים ימים טובים, שיכולים להשיג בימים אלו את מה שהשיגו בימים ההם.

ובספר בני ישישכר כתב עוד וז"ל והנה עוד בהשלמת מלכות יון מלכות שלישית האיר לנו הש"י במעט קט מן האור ההוא אחר שנפסקה הנבואה לה, בכדי שיעמוד לנו האור ההוא בגלות החל הזה במקום נבואה כי האור הזה אדם מבטי בו מסוף העולם ועד סופו כדאיתא בחגיגה, על כן נקרא נר חנוכה נר חינוך והרגל לאור עולם בגאולה העתידה שיתגלה אור הגנוז, נאמר ביה יהי"א או"ר רל"ב בגמ' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן ייזוזה והיה לך הוי"ה לאור עולם היינו השם הוי"ה בד' מילואיו כנ"ל בגמ' יהי"א או"ר ונגזנו בתורה, והנה נר חנוכה חינוך והרגל להאור ההוא ועל כן הוא מסוגל לתורה, על כן הרגיל בנר זה אמרו לשון הרגל שמרגיל את עצמו לאור העתיד היין ליה בניס תלמידי חכמים.

ומה שאמרו בגמ' סוכה דף כ"ח הויות דאביי ורבא דבר קטן ובברכות דף כ' הויות דאביי ורבא קחזינו הכא, הנה אביי ורבא בגמ' רל"ב שהוא בגמ' כל ההויות בכל מילואם והוא דבר נורא מה שנמצא בפנימיות התורה.

ולכן בפסוק וירא אלקים את האור כי טוב ד' תגין על הט' כנגד ל"ו נרות שהם ד' שמות הוי"ה ברוך הוא במילוי שכולם במספר קטן ט' והם האור הגנוז שיש בל"ו מסכתות ובל"ו נרות והוא פלא.

ולאחר בירור עלה שאינו ת"ח ואינו בעל מעשים אלא אמרו שהוא רק עניו ולכן כולם מכבדים אותו, ואמר להם הגר"ש שאם אין לו מעלות של חכמה וגבורה אין מעלה לענותו.

וא"כ העשירות והגבורה אינם אלא היכי תמציי שהענוה שלו תהיה ענוה אמיתית, ולכן אצל יוסף שהיתה חכמתו מרובה די בחכמה לבד כדי שתהא ענותו שלימה שהשכינה תשרה עליו.

ויעויין בספר דברי שלום להגר"ש שבדרון וצ"ל שביאר בארוכה את מה שראה פרעה ביוסף שהוא נבון וחכם, שאם יכול לומר בלעדי האלוקים יענה את שלום פרעה אע"פ שבוה תלוי כל עתידו שיוכל לצאת מבית האסורים על ידי פתרון החלום ומכל מקום יוסף רואה את הנוגד ויודע שהקב"ה מנהיג את העולם ויודע שאם לא יאמר בלעדי יפסיד את כל עתידו, ומי שרואה הנוגד יכול להיות ממונה לכונוס את שבע שני השבע לשני הרעב גם בזמן שאין נראה לעין שהולך להיות רעב, וכל אחד מאתנו אע"פ שאנו יודעים שיבואו שני הרעב שלא יוכל האדם לעשות תורה ומצוות שהרי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאלו אשר אתה הולך שמה, ומי"מ האדם חי באופן שהעולם דלילה לדרי דרין ואינו רואה את הנוגד.

בכל מצב לראות הטוב

"ויהי איש מצליח" וצ"ב כי זהו איש מצליח אחר כל מה שקרה לו, אלא שכל מה שנעשה לו היה ד' אתו וידע שהכל הוא טוב מוחלט, ובזה הוא מצליח בכל מצב, שכל מי שרואה שכל מה שנעשה עמו לטוב הוא מאת ד' יתברך הרי הוא מצליח, וראה עוד ששאל את סריסי פרעה מדוע פניכם רעים היום, וכי אתמול היו נראים טוב יותר והרי בבית האסורים היו, אלא שמי שהיה בקרבת יוסף היה בשמחה וטוב לבב, עד שראה שביום זה פניהם נראים רעים ושאלם על זה.

והיינו איש מצליח שמצליח אחרים, שעושה שהשני יצליח, אבל בזה שהאדם מצליח אחרים הרי הוא מצליח בעצמו יותר מן הכל, וכמו שכתב מרן ר' יצחק בנו של מרנא הגר"ח מוואליצין בהקדמה לנפש החיים על אביו שהיה דבריו תמיד **שזה כל האדם לא לעצמו נברא, רק להועיל לאחרני ככל אשר ימצא בכחו לעשות.**

קחו מזמרת הארץ בכליכם

כתיב "קחו מזמרת הארץ בכליכם" וברש"י פירש וז"ל מזמרת הארץ מתורגם מדמשבח בארעא שהכל מזמרים עליו כשהוא בא לעולם, עכ"ל.

ושמעת' דבר נפלא בשם הגאון ר' מאיר שפירא זצ"ל על הפסוק "קחו מזמרת הארץ בכליכם" והורידו לאיש מנחה" ואמר שיעקב שמע שאומרים "דבר האיש אדוני הארץ אתנו קשות" ואמר להם שיקחו מזמרת הארץ היינו מה שהארץ אומרת, שבפרק שירה איתא

הנה במשך חכמה כתב על הפסוק אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמון, וז"ל פירוש **דאין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על חכם גיבור ועשיר** (נדרים לח, א). ואם כן אם היה יוסף מושלם במעלות האלה, היה אפשר להיות כי בחכמה המה גדולים יותר ממנו, רק שאינם גדולים כמוהו בשאר מעלות. אבל "אחרי הודיע אלקים אותך" שאתה בבית האסורים ויחסר לך המעלות האלה, בטח גדלת בחכמה מכל חכמי דורך, וקוב"ה י'היב חכמתה לחכימין" (דניאל ב, כא) ולכן הודיע אותך, עכ"ל.

וכדבריו כתב מרן הגרי"ז על התורה בכתבי תלמידים וז"ל ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. ובת"א די רוח נבואה מן קדם ה' ביה, ולכאורה איזה נבואה היה בזה הא פתרון חלום יכול להיות שלא עפ"י נבואה. אכן הנה איתא שפרעה שינה בחלומיו ולכאורה אמאי שינה, והביאור דאמר קודם (פסוק ט"ו) ויאמר פרעה וגו', תשמע חלום לפתור אותו ויען יוסף וגו' בלעדי אלקים יענה את שלום פרעה, ובת"א על בלעדי "לא מן חוכמתו" והיינו דפרעה אמר לו ששמע שהוא פותר חלומות ע"ז אמר יוסף שאינו פותר ככל פותרי חלומות אלא שפותר עפ"י הנבואה ולכן פרעה נסחו אם נביא הוא ושינה חלומי לראות אם ידע אם לאו וביזה יבחן נבואתו (ועי' בילקוט), וכאשר ראה שיוסף יודע הכל אמר שרואה שרוח אלקים בו, שנבואה הוא מנבא, ואמר עוד ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלקים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמון, נבואה עפ"י **דאיתא אין הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו אלא על חכם גבור** (נדרים ל"ה ור"מ פ"ז מיסוה"ת עיין שם) וכיון שראה שהוא נביא, ע"כ שחכם הנהו, שאיל"ה לא היה יכול להיות נביא, עכ"ל.

והנה ראיתי בספר שמועה טובה שכתב דבאמת פרעה היה צריך אדם ישר וירא אלקים שלא יקח מכספי מצרים לעצמו ועל זה אמר לו אין נבון וחכם כמון דהיינו כמו שאתה ירא אלקים לא נמצא כזה חכם שיש בו ב' המעלות שהוא גם ירא שמים וגם נבון וחכם לא נמצא כזה.

והנה לכאורה יש לעיין מאחר שאמרו חכמים שאין השכינה שורה אלא על חכם גבור עשיר ועניו והרי יוסף לא היה גבור ועשיר ומנ"ל דאין חכם ונבון כמון משום שהשכינה שורה עליו הרי אין בו התנאים להשראת השכינה וא"כ מנ"ל שיש בו מן החכמה, ואפשר שהיה בו חכמה יתירה, שהחכמה משלמת לגבורה והעשירות שאין בו.

והנה ברוח חיים חיים כתב בהא דאין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ועניו דהעיקר הוא ענוה אלא שבלא שהוא עשיר וגבור וחכם אין לענותו מעלה שהרי אין לו עם מה להיות עניו, ושמעתי מאאמור"ר זצ"ל שהגר"ש איגר זצ"ל ביקר אצל בנו ר' ליבל איגר זצ"ל וקמו כל הציבור לפני אחד הנכנסים

ה' ונודע כי ד' בחינות הוי"ה הם או הוי"ה דמילוי וידין" שהוא בגימטריא ע"ב כזה וי"ד ה"י וי"ו ה"י או הוי"ה דס"ג כזה וי"ד ה"י וא"ו ה"י או הוי"ה דמ"ה כזה וי"ד ה"א וא"ו ה"א או הוי"ה דב"ן כזה וי"ד ה"ה וי"ו ה"ה, ומה שכל השמות הקדושים מתחילים קודם מאות הגדולה כגון השם ע"ב מתחילים לקרוא מן הע' וכן השם מ"ה

מז' המ"ם משא"כ השם ב"ן מתחילים לקרוא קודם מן הב' ובשם הקדוש רבינו ר' שמשון מאיסטראפולי הי"ד שכל שם הוא בגימ' ט' ע"ב במספר קטן הוא ט' ס"ג במספר קטן הוא ט' מ"ה במספר קטן הוא ט' מה שאין כן נ"ב הוא בגימטריא במ"ק ז' אבל כשכותבים ב"ן בן' סופית הוא בגי' ז' מאות כמבואר ברש"י סוכה

לעילי נשמת חוקר יקרים ר' יוסף בן סטי ז"ל שהיה מאיר פניו לכל אדם ונכבד ליל שבת א' ור"ה תשפ"א • יחי וזכו ברוך